

Žolna (der Specht, picus) — pravi varh našim gojzdom — je največji sovražnik knavrom in drugim lesnim kebrum in červom. Vendar gojzdnarji koristi žolne še ne poznajo in ne čislajo kakor bi imeli, ker ji mlade pobirajo, tudi radi po nji streljajo, posebno takrat, kadar nič družega na lovu ne staknejo, puhajo po žolnah. To je pa velika neumnost, ljutost in lahkomišelnost. — Če se ena sama žolna usmertí, se zaredí na milijone knavrov in drugih škodljivih gojzdnih kebrov! — Res je, da se sém-tertjé abotniki nahajajo, kateri terdijo, da žolna, kadar kluje po drevesih, gojzde pokončuje; to je pa le kriva misel; žolna ne kluje in ne napada nikoli zdravih in čverstih drevés, ampak le po hromih in suhljatih pleza, jim skorjo prekljuje, iz ktere škodljive červe in kebre pobera. Le taki neumneži zalezujejo in streljajo žolne in druge koristne tičke, katerim ni njih življenje znano.

Kukovica (der Kuckuck, cucus canorus). Ta tič potrebi neizrečeno veliko škodljivih borovih kebrov (čez 2500 na dan) — kukovica je edini tič, kateri kocinaste gosence pobera. Kakor je bilo že večkrat omenjeno, se je preračunilo, da 100 kukovic v enem dnevu okoli 2.400.000 borovih gosenc pobere in pokonča.

Vrane (die Krähen, corvus) letajo kaj rade za plugom po njivah, da červe in druge mešičke in merčese pobirajo.

Škorec (der Staar, sturnus vulgaris) pokonča kaj veliko merčesev, posebno polžev.

Vravec (der Haussperling, passer domesticus) je zvest prijatelj vertov, posebno takrat, kadar polni žlahnega sadja visé, na polji pa najraje v prosu prepeva „živ, živ“ le v žetvi, toda še z večjim veseljem skube hrošče (kebre), gosence in druge škodljive merčese. Če je ravno kakemu sadjorejcu po svoji prederznosti in požrešnosti od ene strani prenadležen, mu je od druge za pozobano sadje hvaležen, ker mu verte in polje od neštivilnih kebrov in gosenc čisti.

Tukaj omenjene tiče plemena, h katerim se tudi vse druge pevalice prištevajo, so najbolj znane, ktere zaslužijo, da jih priporočamo v občji blagor in skerb poljskim in gojzdnim gospodarjem, prizanesljivosti strelcom in tičolovcom. Jim gnjezda, jajca ali pa mlade jemati, stare loviti ali streljati bi se moglo ojstro kaznovati. Razun tega bi se moglo tudi poskerbeti, da se na doljnih ravninah, kjer nobenih dreves ni, tù in tam drevésa, malo germovje in žive meje zasadijo, da bi tički v miru živeti zamogli. Najkoristniše drevje za to nasadbo bi bilo šilovje; v smrečji se mali tički radi derzé, ker spomladi in pozimi vse, kar je zelenega, ljubijo in špogajo. Za privado senicam naj se po priporočilu dohtarja Glogerja sémtertjé zasadé brinjevi germiči, svinska jelša in sončnice. Še bolj koristno bi pa bilo za mnogoverstne tičke, če bi se tù in tam naredile po drevji valivnice (tružice, v katerih se mladi izvalé). Po „Land- u. Forstw. Ztg.“

Sveta vera.

Povedka iz paganskih časov Slovincov.

Spisal Vicko Dragan.

Kje je Tetka, ljubo naše dete? Tako je popraševal noč in dan stari Bonata, bogat kmet v Hrašcanji. Edina hčerka je zginila, in ni ji bilo ne sluha ne duha. Pozvedovali so na vse kraje; vendar ni nobena stran prinesla glasa. Lice Bonatovo je vsaki dan bolj bledelo in svetlo njegovo oko je otemnelo skoro celó.

Samo edina Vida, stara dekla, ga je tažila, češ, da se ji zmiraj sanja od Tetke, gotovo je še živa.

Bonata hodi po veliki sobi in gondra takole: Svita se mi v glavi, — mogoče je, — ali ne morem verjeti, da bi

pobožno dekle utegnilo kaj takšnega storiti. Ako pa je resnica, — tako mi Peruna! se hočem kervavo maščevati.

Po tem pokliče sluga Rajka, ter mu reče: Rajko, moje upanje in moja ljubav! Ti si mi bil zmiraj zvest; pojdi na Korotansko in sicer do gore, ktero pred saboj vidiš. Tam pod goro bodeš našel kerščansko cerkev, okoli cerkve veliko vas kerščansko, glej tam z jastrebovimi očmi, dokler ne zagledaš moje golobice. Vedi Rajko, zvesta duša moja: Ko so slednjokrat prišli kerščanski svečeniki*) v naš kraj in nam prigovarjali, naj zapustimo vero svojih očetov, in je z njimi tudi bil kerščansk mladeneč, visok kakor jela, rudeč v lici kakor jabelko, bistrih oči kakor serna. Ta kukavni kerščenec si je odbral mojo golobico za svojo strast, — oh prekasno sem zapazil, da je bil volk v moji ovčarnici! Neumno devče ga je vidilo, in od one dôbe poljudilo (obnorelo); gotovo je ušlo med keršcence in tam se odpovedalo veri svojega očeta.

Sluga Rajko oblubi deklico nazaj spraviti, bodi si živo bodi si mrtvo. Pervlje, ko odide, berž pod stari stoletni dob, na katerem je visela podoba Perunova, in tam pomoli vsegamogočnemu božanstvu, naj mu bode na pomoč.

Potem odide in se derží zmiraj Drave, ker zvedil je, da kerščanska cerkva v Hočah — stoji blizo Drave.

Pri vsakem hramu za kaj poprašuje, le da bi kaj zvedil o Tetki, vendar prav razborito, da ne ovadi svojega namena. Že v Tergovišči zvé, da je pred nedeljo dni potovala skoz občino zala deklina belo oblečena, in da je prašala za cerkev kerščansko.

To ojači Rajkovo serce; urno začne svoj pot pospehovati, samo, da bi prej prišel do zaželjenega mesta. Pod Kačjim gradom ga vloví noč in huda nevihta, da ne vé kamo bi pobegnul. Pri ljudeh ni si upal prositi stanovališča, ker se je bal, da bi ga — nekerščenca — ne sprejeli, ali pa kje prisilili, vero svojih očakov zapustiti. Vleže se tedaj pod košati hrast in odmoli tako: Visoki Perun, kteremu je to drevó posvečeno, brani me to noč, in srečno me vodi, da izpolnem svojo obljubo.

Potem vés truden zaspi.

(Dal. sl.)

Berilo za kratek čas.

Še nekaj o Rojenicah.

Naj priobčim tudi jez malo drobtinico o Rojenicah, kakor se pripoveduje v moji rojstni dolini.

Po vsem Gorenskem — se pravi pri nas — posebno pa v dolinah in ob potokih so stanovale Rojenice, imenovane tudi bele ali častitljive žene.

Tako posebno v lipniški in kamnogoriški dolini.

Pol ure od Kamnegorice iz podnožja Jelovice izvira Lipnica in koj pri izviru žene Rožmanov mlin, ki je skor jedini živi glas v sicer tihi ozki dolinici.

Stale so nekđaj tukaj fužine (kolesa) sv. Heme in so bile pozneje prenešene v Kamnogorico. To pričajo tukajšni sledovi žlindre in pa imé dolinice, ki se imenuje „Kolonica.“ — Navpik od Rožmanovega mlina je v Jelovici ondotnim prebivavcom dobro znana jama, imenovana „častitljiva luknja.“ Jama je prostorna in dolga, al težko jo obhodiš, ker sémtertjé leže debele skale, ki so padle od stropa. V koncu je zasuta in le mal odpor kaže še naprej. Ljudje pravijo, da je za njim neizmerna neskončna votlina. Neki mož, Fortunec, ki posebno veliko vé od Rojenic, in je tudi to povestico povedal, je pravil, da je bil v nji, pa ji ni prišel do konca. Tudi mojega brata je peljal nekdo v to luknjo.

Ta jama je bila prebivališče Rojenic.

Fortunec je od njih pripovedoval tako: „Bile so bele žene močnega, suhega in dolgega obraza v pertenih obláčilih. V prednjih časih so se prikazovale ljudem, pa zgi-

*) Svečenik, to je duhovnik.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Beršeca primorske Istre 26. nov. *) — Ene dni pred sv. Martinom nas je burja zelo nadlegovala in tudi potlej še nekoliko dni; posebne zime pa še nič ne občutimo. Danes in včeraj nam dež prav po volji namaka že poprej presuho zemljo. — Naši predzimski pridelki so se le srednje obnesli. Zelja, ki ga zdaj ribamo, je bilo na enih krajih le še obilno in lepega, na drugih le malo in bórnega. Repa na več njivah še pognala ni zavolj pomanjkanja mokrote; kjer je pa izlezla in ostala, je še precej lepa v dobrih zemljiščih. Korenja se sém ter tje lepega in debelega dobí. V dolinah zgodaj izkopani krompir je zdrav in lep, ali v gori, kjer pozno dozori in so ga ljudje še le pred kratkim izkopali, nam je skorej vés balan, črn, da je le za živino. Toliko več smo pa naklatili želoda, ktereга že čez 12 let ni bilo toliko, in nam bo veliko koristil. Marúna in smokev nam je Bog daroval tudi za našo potrebo domačo. Vina smo še nekaj več od lani natočili in je prav dobro; tudi vodka vinskih tropin je prav mikavna in huda. Cena vina je med 6 do 8 fl. barigla (52 bokalov) do sedaj. — Olja bo to leto prav malo na Beršesčini. — Danes je prišel domú iz Reke nesrečni Lončar s svojo barko, ktera se mu je 16. t. m. ne daleč od Reke okoli polnoči prekucnila. Ena mati z celó malim otrokom od 8 mescov je pod pokrovom v barki se zadušila; ena druga (vdovica) se je na dno morja pogreznila, ktero so drugi dan ribči poleg Volovske vjeli v mrežo; petero možkih se je vendar obdržalo po sreči za barko, ktere so našli ribči še le čez dve uri žive in rešili smerti; pridši na suho ti nesrečni niso mogli več časa od velikega straha govoriti; sedaj so vsi zdravi; škode druge je le kakih sto goldinarjev.

Sajovec Jakob.

Iz Gorenskega 8. grudna. J. L. Naj bo tudi meni dovoljeno, o Vodnikovem literarnem spominku nekoliko besedic spregovoriti. Sostavek gosp. Hicinger-ja v 97. listu „Novic“ in zraven opomba vredništva so po mojih mislih besede govorjene o pravem času in vredne brez vsega posebnega pretehtovanja in vgibanja postati djanska resnica. Nikdar in nikoli bi se ne bil Vodniku spominek postavljaj, ako bi si ga že on sam v življenji postavil ne bil — v svojih pesmih namreč; pa tudi mislim jez in gotovo mnogih družih z manoj — če kdaj, je zdaj pač najprilicniši in tudi zadnji čas, da bi, kakor je pred sto leti vgladal slavni mož lučico življenja, tudi čez sto let vsi njegovi pesniški izdelki pozdravili beli svet. Saj se nam more že tako v oziru tega zanikernost očitovati. — Knjiga ta pa naj bi se osnovala v vsi svoji znotranji in zvanji obliki izverstno. Na čelu naj bi jo kinčila kar najbolj moč natanjčna podoba slavnega moža v jeklorezu — to naj bi bilo *conditio sine qua non*. Za vvod naj bi bil življenjepis Vodnikov in sploh vse važne dogodbe iz njegovega življenja. Potem naj bi sledile pesme in tudi prozaiški izdelki, ako se kaj izverstnih nahaja. Tudi kak napev v notah bi ne bil odveč. H koncu naj bi se še dodale imena naročnikov, ako bi se knjiga po poti prednaročnine prodajala. Če bi se mogle knjigi tudi še kake druge podobe dodati, na pr. Koprivnik (kjer je rajni večino svojih pesem koval), slap Savice, bohinsko jezero, Veršac in njegova okolica itd., bi imela toliko večjo vrednost. — Ako pomislimo, da je nekdaž Valvazor žertvoval celo svoje premoženje iz ljubezni do svoje domovine sosednih slovenskih deželá, se bo vendar v sedanji veliko bolj omikani dôbi najdlo toliko rodoljubov po Slovenskem, da spravijo rajnemu Vodniku v spomin in sebi v čast nasvetovano knjigo na noge, sicer bi se nam pač po pravici reči zamoglo, „pojte se vsi skupaj solit.“ — To so moje misli. — Ne silim jih nikomur; želim pa ven-

*) Po naključni zakasnjenju.

nile so, ko so ljudje začeli ponoči žvižgati in zgrajati: ko so ljudje postali hudobni. Bile so neomožene, čiste žene. Podučevale so ljudi, naznanovale so z visoke skale praznike, upile so kmetu o pravem času: „Kmet sej, sej!“

Staremu Fortuncu so svetovale po srežu bob saditi. Zraste v debelih štibljah brez stročja. Žena ga krega, da se je dal zapeljati. Začne seči, in usuje se iz perve štiblje tri poliče boba.

Kovačem so svetovale varivnik, to je kamen, po katerem se železo dobro vari. Kar so svetovale, je vse bilo dobro. Ljudje so jih bili veseli in so radi jih ubogali. Vidili so jih tudi, ko so po njivah pobirale bilje lanú.

Prikazovale so se pri rojstvu in so primerjevale osodo in starost rojenču. K staremu Fortuncu so prišle v hišo in primerile fantičku, da se bode ubil na jablaní. Oče poseka drevó, fantiček skakljaje krog ostalega štebra se preberne in — ubije.

Primerile so drugemu, da bode obešen. Oče je bil vselej žalosten, ko je pogledal fantiča ali mu kruh rezal, dokler ga fantič ne vpraša, od kod da to pride. Pové mu oče osodo njegovo in pravi: vleži se kvaterni terek, kakor bi bil utonil, k vodi, memo ktere hodijo Rojenice. Pridejo, fanta zagledajo in se čudijo, da bi bil fantič utonil, kteremu so drugo smert prisodile. Ko so ga česale, so se zgovarjale tako: „nam bi pač všel, ko bi vedil, da bi tole rožico vtergal.“ (Mislile so, da spi.) Pravijo, da so fanta odpeljale.

Na Potočeh pri Mostah blizo Javornika so se nek najdalje deržale, pa tudi pri Polšiči in pri Založkih pečeh.

Žene so zginile, kakor da bi jih bila zemlja požerla, če so se jim hotli približati ljudjé. Dr. Lovro Toman.

***

Blizo Rogatca je gora, ktera se Boč imenuje. Tam so Rojenice prebivale. Še moja babica (Urgrossmutter) so mi vedli dosti o njih povedati. Berloge še zdaj kažejo, v kterih so prebivale. Rojenice so ljudem mnogo dobrega storile in prerokovale jim, kakor na priliko:

V néki bajti je bil star dervár z imenom Jože Čoh. Lepo je živel s svojo ženko. Enega večera pride iz Stermola mlad grajšak, kteri je svojega tovarša zgrešil in je prenočil pri Čohu. O polnoči porodi Čehova žena hčerko. Pridejo Rojenice pod okno, pri katerem je mladi gospod, Rajcingar po imenu, na klopi ležal. Rojenice začnejo se pogovarjati. Ta deklica bo žena stermolskega grajšaka Rajcingarja. Al mlademu gospodu to ni šlo v glavo, in hitro sklene deklico umoriti. — V jutru pogleda novorojeno deklico in prosi Čoha, naj mu jo izroči, v kar revni in ubogi dervár privoli. Gospod povije tedaj deklico v svilen robec in odide z njo. Ko je pa do prvega izvotljenega drevésa prišel, vzame buciko in jo zasadi v glavo otroku, ktereга v štoru pustí in odide vés vesel.

Kmalo potem pride verhovski hlapec polhe lovit. Tù najde otroka v lepem robcu zavitega in ga nese domú. Verhovski oče je bil bogat mož pa brez otrók. Vzel je tedaj déte z veseljem za svoje, ker je mislil, da mora to hči kaj imenitnih staršev biti.

Ko je deklica odrastla, pride stermolski gospod na lov in jo vidi pri Verhovskem. Jo viditi, se v njo zaljubiti in verhovskega očeta prositi, mu jo v zakon dati, bilo je eno.

Preteklo je že eno leto njunega zakona, kar jima oče pové, da to ni njegova hči, ampak da jo je našel. Pokazal je tedaj svilnati robec. Robec viditi je spoznal grajšak, da je njegova žena tista deklica, ktero je pred dvajsetimi leti hotel umoriti. Ker sta si pa jako dobra bila, se ni zmenil več za to, pa tudi nji ni hotel nič tega povedati.

Enega jutra pa reče ona: Kaj me serbí tako na glavi? Pogleda tedaj grajšak in najde svojo iglo v njeni glavi. Ko ji jo pa iz glave izdère, pade in izdihne svojo dušo.

Janez Šurman.